

Svenskar flyttar ut när invandrare flyttar in

Hur många svenskar vill åka Orientexpressen hem? Inte så många. Det folkliga namnet på tunnelbanan till Akalla och Hjulsta kan driva bort svenskar från bostadsområden längs dessa linjer.

Men det finns också mer rationella skäl till att svenskar flyttar från dessa områden. Forskning visar att chansen att tjäna mycket pengar ökar om man bor granne med höginkomsttagare.

Att invandrare integreras i Sverige betyder att de flyttar till områden som tidigare varit helt dominerade av svenskar.

– Många som får chansen flyttar till exempel från Rinkeby till Kista. Där finns en hel del bostadsrätter som en viss investering. Det innebär en stabilisering, säger Mats Franzén, docent i sociologi på Institutet för bostadsforskning i Gävle.

När invandrare flyttar in flyttar svenskar ut. Ibland kan förklaringen ha att göra med ett generationsskifte. När områden som Kista och Skarpnäck byggdes flyttade många svenska barnfamiljer in. Nu när barnen flugit ut vill föräldrarna ofta flytta in till stan eller ut på landet.

Men det finns också processer som utlöses just av att invandrare flyttar in. Forskning från USA visar att folk i allmänhet helst vill bo i etniskt blandade områden. Men vad är en lagom etnisk blandning? Medan de svarta i USA tycker att det idealiska är om hälften av befolkningen är vit och hälften svart så tycker de vita att det är lagom med ungefär 10 procent svarta. Därför flyttar vita ut när svarta flyttar in.

Roger Andersson, kulturgeograf vid Uppsala universitet och inriktad på frågor som rör integration och segregation, menar att det fungerar på ett liknande sätt när ett helsvenskt bostadsområde blir mångkulturellt. Då rullar två processer igång.

Den ena bottnar i verkliga förändringar inom bland annat daghem, skola och andra former av kommunal service.

– Skolpersonalen har inte alltid kompetens att dra nytta av den nya situationen, säger Roger Andersson.

När det gäller skolorna menar han att man bör satsa på mindre klasser och fler lärare med invandrarbakgrund. Att servera frukost i skolan kan vara ett sätt att förbättra koncentrationsförmågan hos många elever.

I områden där husen är vanskötta man ge hyresgästerna större ansvar för fastighetsskötseln. Det har prövats med framgång i Malmö.

Den andra processen som dras igång när invandrare flyttar in i ett svenskdominerat område har att göra med områdets rykte. När ett område stämplas som "invandrantätt" blir det inte lätt för svenskar att bo kvar.

– Man känner att ens chanser i livet försämras, även om man gillar sina grannar och tycker att skolorna är bra, säger Roger Andersson.

Forskning från Stockholm visar att sannolikheten för att en person med en viss bakgrund, till exempel en högutbildad svenskfödd kvinna i en viss ålder, har jobb och hög inkomst är större om hon bor i ett område där medelinkomsten är hög och där de flesta äger sin bostad.

Roger Andersson tror att en viktig förklaring ligger i det faktum att en stor del av alla jobb förmedlas via kontakter.

– I områden med låga inkomster och en stor andel hyresrätter kan nätverken sannolikt inte lika effektivt ge dig resurser att hävda dig i konkurrensen, säger han.

Ett sätt att få bukt med stigmatiseringen vore enligt Roger Andersson att göra om hyresrätter till bostadsrätter i låginkomstområden och att bygga villor och radhus. På så vis skulle det bli möjligt att göra en boendekarriär inom området, vilket skulle få både svenskar och invandrare att stanna kvar.

Invandrare flyttar dock inte från låginkomstområdena i lika stor utsträckning som svenskar, inte ens om de har ekonomiska möjligheter.

Många av de personer som kommit till Sverige som flyktingar kommer från städer. I exempelvis Latinamerika bor de rika ofta i höghus och de fattiga på marken. Trädgård är inget efterlängtat ideal.

Men det rakt motsatta gäller också för många. Kulturgeografen Irene Molina vid Uppsala universitet menar att invandras drömmar ofta är identiska med svenskars: en snickarglad trävilla omgiven av äppelblom och häckande koltrastar.

Att få bor så förklarar hon bland annat med diskriminering på den privata bostadsmarknaden och avskräckande signaler som vissa bostadsområden sänder ut.

– Man ser väldigt mycket svenska flaggor just i områden som gränsar mot låginkomstområden, säger hon.

Från Rinkeby till Kista, från Kista till Ålsten

I Kista har andelen invandrare sedan 1987 ökat med 73 procent – en större ökning än i någon annan stadsdel inom Stockholms stad. Många lockas till Kista av det faktum att de flesta boende där fortfarande är svenskar. Men samtidigt flyttar många svenskar därifrån.

– I Tensta eller Rinkeby stannar språket på en jättelåg nivå. Här kan barnen utveckla sitt språk, säger Anvar Khayati som flyttade till Akalla inom stadsdelen Kista för snart fyra år sedan.

Naima Amriou bor med sin man och sonen Bedr, två och ett halvt, i Akalla. Hon är inte lika nöjd.

– Det är synd att så många svenskar flyttar. Jag vill att min son ska växa upp i det svenska samhället, säger hon.

En som lämnat Kista är Lena Marell. I höstas sålde hon och hennes familj sin bostadsrätt där efter åtta år. De flyttade in i hennes svärföräldrars gamla stolta 20-talsvilla i Ålsten i Bromma, där både hon och hennes man är uppväxta.

– Vi ville tillbaka till Bromma, och skulle vi göra det så skulle det vara innan Alexander började skolan, säger hon.

Orsaken var inte att själva skolan skulle vara dålig i Kista, för det tror inte Lena Marell att den är.

– Skolorna är nog bättre där, genom att det satsas mer. Här får man till exempel ingen simundervisning i sexårsverksamheten.

Under åren i Kista var det påtagligt för Lena Marell att befolkningens sammansättning ändrades så att svenskar flyttade ut när invandrare flyttade in. Hon oroade sig för hur barnens svenska språk skulle utveckla sig om familjen bodde kvar.

– Jag tänkte på var Alexander skulle gå på högstadiet och gymnasiet, vilka klasskompisar han skulle ha då när det blir mer blandade klasser.

Bromma är den stadsdel i Stockholm där andelen invandrare är allra lägst.

– Jag såg en kvinna med huckle en dag. Ser man någon mörk här så undrar man ju var hon bor någonstans. Det är också lite synd, för det är ju bra för barnen att det är invandrare i klassen.

Familjen Marell har inte flyttat ifrån företeelsen sociala problem. Enligt en undersökning tillhör niondeklassarna i denna del av Bromma de ungdomar inom Stockholms stad som dricker mest alkohol.

– Det finns problem överallt. Det där kan bero på att föräldrarna jobbar mycket och barskåpet är fyllt.

Lena Marell tycker att det är viktigt vad området där hon bor har för rykte. Hon beklagar att många bekanta på andra håll i Stockholm reagerade negativt när hon sade att hon bodde i Kista. Men det samma kan gälla Ålsten.

– Så nu säger jag inte att jag bor i Ålsten. Jag säger att jag bor i Bromma, så blir det inte så fisigt.

Segregation som en väg mot integration

Segregation är integration – det är tanken bakom många friskolor för invandrabarn. Barn och föräldrar blir tryggare och mer utåtriktade när de känner att deras kultur har en plats i Sverige, menar de som driver skolorna.

På Svenska interkulturella skolan i Spånga är alla 130 eleverna muslimer. Maten är i linje med vad islam förespråkar, det finns möjlighet att be tillsammans med en lärare på rasterna och pojkar och flickor har idrottsundervisning var för sig.

Men syftet är inte att skapa en muslimsk skola utan att gynna integrationen. Genom att visa att islam inte är en hotad religion i Sverige vill man få föräldrar och barn att känna sig mer hemma här.

– Inom kommunen resonerar man som att "så här gör vi i Sverige", men det enda som händer då är att föräldrarna försöker skydda barnen ännu mer, säger rektor Naziha Ghazal.

Skolan lägger sig inte i sådana detaljer som kan skapa irritation mellan muslimska föräldrar och lärare i kommunala skolor, som att pappor inte skakar hand med kvinnliga lärare och mammor inte med manliga.

– Eleverna får bättre resultat när de inte utsätts för samma press. Och jag har många exempel på föräldrar som vågat släppa oron för sina barn och koncentrera sig på mer utåtriktad verksamhet, säger hon.

Skolan har arrangerat svenskkurser på kvällarna. Ett 30-tal arbetslösa mammor och pappor har också under årens lopp fått praktikplats på skolan genom samarbete med arbetsförmedlingen. En del av dem har gått vidare och utbildat sig till förskolelärare eller fritidsledare.

En del av integrationsarbetet på skolan går också ut på att ta konflikter med föräldrarna. Det gäller bland annat musikundervisningen, där skolan försöker tänja föräldrarnas gränser för vad de anser är tillåtet inom islam.

– Sedan handlar det om hela mediebiten, säger biträdande rektor Bosse Strömvall. Man ska kunna visa två personer som pussas. Det behöver inte vara något fult med att man tycker om varandra.

Andelen invandrare i Stockholms stads stadsdelar

	1987, %	1998,%	Ökning, %
Kista	26,7	46,2	73,0
Rinkeby	66,8	73,1	9,4
Spånga-Tensta	33,5	41,1	22,7
Hässelby-Vällingby	11,0	17,0	54,5
Bromma	9,9	11,7	18,2
Kungsholmen	10,6	12,6	18,9
Norrmalm	12,8	14,4	12,5
Östermalm	13,2	14,4	9,1
Maria-Gamla stan	12,5	13,8	10,4
Katarina-Sofia	11,6	12,6	8,6
Enskede-Årsta	12,3	16,0	30,1
Skarpnäck	13,3	18,1	36,1
Farsta	13,2	17,9	35,6

Vantör	14,7	24,4	66,0
Älvsjö	11,1	13,8	24,3
Liljeholmen	14,0	17,2	22,9
Hägersten	13,1	15,1	15,3
Skärholmen	22,7	36,4	60,4
Sammanlagt	15,4	19,7	27,9

Som invandrare räknas utländska medborgare och personer födda utomlands.

Stadsdelsnämnderna Hässelby och Vällingby slogs samman vid nyår, liksom Årsta och Enskede. Vidare slogs Västerled samman med Bromma, Hornstull med Maria-Gamla stan och Söderled med Farsta.